

Redacția și Administrația:  
Budapesta, VIII, Centil-utca 4.

Aici sunt să trimită tot  
felul de scrisori, cereri și  
bani. Tot să primească  
anunțuri cu prețurile cele  
mai moderate.

Un număr 8 fleri.

# ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:  
Pentru Austro-Ungaria:  
Pe 1 an — — 4 coroane  
Pe 1/2 an — — 2 coroane  
Pe un 1/4 an — 1 coroane  
Pentru străinătate:  
Pe 1 an — — 6 coroane  
Pentru America:  
Pe 1 an — — 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA**

Foaie pentru poporul muncitor român

Redactată de un comitet

Apare în fiecare Vineri.

## Invitare

la al VIII-lea congres social-democrat român din Ungaria,

care se va ține în Orăștie, în zilele de 6 și 7 Ianuarie st. v. (19 și 20 st. n.) adică în ziua de „Botezul Domnului“, cu următoarea

**ORDINE DE ZI:** (provizorică).

1. Darea de seamă a comitetului central;
  - a) Raportul secretarului;
  - b) Raportul casarului;
  - c) Raportul controlorului;
2. Organizația politică și economică;
3. Pressa;
4. Alegerea comitetului central;
5. Interpelări și propuneri.

\*

Comitetul central a hotărât, ca dat fiind împrejurările în cari ne aflăm astăzi, este cel mai potrivit să ținem congresul din anul acesta în zilele de „Bobotează și sf. Ioan“ în orașul ardelenes *Orăștie*, care este un centru al românilor și care e nimerit ca loc de congres pentru a putea lua parte mai mulți delegați. Deci, invităm tovarășii noștri din sate și orașe ca să-și trimită cel puțin câte un delegat.

Partidul socialist român mai cu seamă în anul acesta are marea chemare să se ocupe cu problemele cari frământă p o p o r u l și să afle calea potrivită care să călăuzească acest popor muncitor, subjugat și nedreptățit spre mai bine.

Nu avem drepturi omenești nici chiar cele mai elementare. Suntem cei mai îndărăpt rămași în cultură, fără care nu putem ajunge la o viață mai omenească. Din toate părțile suntem prigoniți și împiedecați ca să progresăm. Numai noi prin noi vom putea dacă vrom, să ajungem la o viață mai cinstită și mai dreaptă cu ajutorul științei și al luptei de clasă. La muncă dar și la luptă, frați tovarăși. Să căutăm să reușească și să aibe răsunet congresul poporului desmoștenit.

Cu salut frătesc:

**Comitetul central român.**

## Chinurile așteptării.

Trec zilele, una după alta, mereu posomorite, mereu nesigure, răspândind îngrijorare și teamă în sufletele multimei, de primejdia războiului. Fiecare locuitor al țării știutor de carte, cetește gazetele de dimineață și cele de seară, ascultă veștile ce i-le împărtășesc vecinii și cunoscuții, tot dornic să afle odată ceva sigur, hotărât, de pace sau război. Iși știe fratele, fiul, prietenul, vecinul duși departe la graniță, gata de atac, mai știe ce-l așteaptă mâine, dacă primele lupte au izbucnit. scumpirea tuturor mijloacelor de trai, o viață grea, hărțuită și prigoniță, dusă sub un regim de legi noi,

tiranice, „excepționale“, care-i restrâng orice drept, orice libertate de mișcare, de exprimare a gândului. Și sunt grozave chinurile așteptării a unei primejdii ce se anunță zi cu zi, și care tot nu vine, o primejdie care atârână de asupra capului, ca sabia lui Damocle, mereu amenințătoare, oricând aducătoare de durere, jale și moarte.

Datoria noastră de socialiști — e să arătăm aci rostul adevărat al tuturor svonurilor răspândite de ațătătorii războiului — și după cât întrevedem noi situația — putem liniști pe cititorii noștri, căci războiul nu va izbucni. Tot ce fac acum politicienii, diplomații și conducătorii oștirea din monarhia Austro-Ungară e menit numai să bage frică în sârbi și aliații lor, ca să se astâmpere, să reducă din pretențiile lor, și să nu pună bete în roata intereselor austro-ungare.

Dar ce motive aduc părtășii războiului din Austro-Ungaria? Multe și mărunte. Ba că un consul austriac Prohaska a fost maltratat oribil de soldați sârbi, ba că potretul (mutra) împăratului-rege, a fost rupt în bucăți, ba că sârbi voiesc un port la Marea-Adriatică, ca acest port să devie un punct de sprijin pentru flota rusă — ceeace Austro-Ungaria nu poate admite în nici un caz.

Care e punctul de vedere al socialiștilor în aceste chestiuni? A fost cât se poate de lămurit exprimat de fruntașul socialdemocrației austriace, deputatul dr. Adler în declarațiile de mai jos.

„Noi socialiștii, nu putem aproba astfel de judecată. Primejdia unei flote rusești într-un port sârbesc este curat închipuită. Serbia, neavând mine de cărbuni, va trebui să-și aducă cărbuni din Austria. Prin urmare monarhia noastră va putea ușor să împiedece aprovizionarea unei flote rusești. Singurul mijloc pentru Austro-Ungaria ca să-și asigure trecerea liberă prin Marea-mediterană, este o politică internă și externă cu adevărat liberală și pacifică. Politica brutală a ministrului nostru de externe, Berchtold se explică mai cu seamă prin motive de politică internă.“

Clasa feudală ungară, până acum stăpână absolută în Ungaria, se vede amenințată de succesele sârbești și de propaganda democratică și socialistă. Ea se teme de o deșteptare națională uriașă a sârbilor din Croația, Hertegovina și Slavonia, pe cari îi ține sub un jug brutal și corupt.

Constituirea unei mari Serbii la porțile Croației ar fi, fără îndoială, o primejdie pentru monarhia noastră. Dar ea poate ușor s'o pareze (împedice). *N'are decât să înlocuiască politica sa de apăsare cu o politică într'adevăr liberală și civilizatoare.*

Acuma, reacționarii unguri tratează cele șapte milioane de sârbi, români și slovaci ca pe niște populații cucerite și nu numai că-i lipsesc de orice libertate și drept, dar neglijează chiar orice măsură care ar putea să ridice țara economiceste.

N'au decât să acorde acestor populații libertățile la cari au dreptul și să dea o puternică impulsie agriculturii, ocrotind cu deosebire pe micii economi împotriva marilor proprietari, împotriva cămătarilor și a unei administrații corupte și incapabile, și atunci aceste populații nu se vor gândi nici odată la revoltă.

Noi, socialiștii, vom face cele mai mari

sfortări pentru a obține autonomia reală și votul universal pentru croați, sârbi, slovaci etc., căci aceste reforme vor fi una din cele mai bune cheazăii de pace.

Nu vom înceta să denunțăm contrazicerea și minciuna politicii noastre guvernamentale, care cere autonomia națională pentru Albania, adică pentru o țară străină, dar care autonomie o refuză cu brutalitate propriilor săi supuși slavi, cari au ajuns la o treaptă de civilizație foarte superioară celei a albanezilor.

Noi, socialiștii din Austria și Ungaria, vom ocupa așa de mult înlăuntrul țării pe guvernării noștri, că nu se vor mai gândi să facă un război în afară.“

În tot cazul, nu trebuie să luăm prea în tragic, și nu trebuie să ne înfricoșăm de tonul brutal și aprig al diplomației noastre față de Serbia, nici să ne înspăimântăm de mobilizarea oștirilor noastre. Guvernării noștri fac pe grozavii, ca să arunce praf în ochii Europei și ai supușilor lor.

## Viața publică și socială.

### IN ȚARĂ.

**O nouă palmă pe obraji nesimțitori ai guvernului. — Reprezentanța comunală a Budapestei contra guvernului. — Desbinări în sînul partidului național al muncii.**

Și așa nu trece zi, ca actuala cărmuire a țării să nu provoace nemulțumire și revoltă în câte-o pătură socială a țării. De astădată sunt industriașii și comercianții cari se ridică contra regimului lui Tizza și Lukács — fiindcă vrea să puie acum în aplicare noua reformă a dărilor, prin care se percepe biruri mai urcate dela comercianți și industriași. Ori, cum vremurile fiind foarte critice, din cauza războiului în Balcani și a pregătirii unui nou război — comercianții și industriașii au cerut să se amâne cu un an cel puțin aplicarea noii legi asupra dărilor. Reprezentanții acestei clase, în parlament, deputații guvernamentali chiar, ca Heltai, Paul Sándor — au căutat să convingă guvernul de dreptatea cererilor industriașilor și comercianților. Că industria și comerțul suferă grozav de pe urma împrejurărilor critice provocate de criza internațională — și viața economică din Ungaria nu poate să supoarte astăzi o nouă urcare a dărilor.

Dar guvernul ațătat și inspirat de Tizza nu a vrut să dea îndărăt. Singura concesie ce a făcut e să amâne aplicarea noilor reforme până la Iunie anul viitor. Industriașii și comercianții cer însă amânarea pe cel puțin 12 luni.

Îndărătnicia guvernului în această chestiune care interesează clasa burgheză în mare grad — a avut drept urmare, ieșirea din partidul guvernamental a unui deputat al Budapestei, Ernst Brody, demisia d-rului Barczy din postul de prim-primar al Budapestei, și ceia ce-i și mai important întreaga reprezentanță comunală a Capitalei a votat o moțiune de neîncredere guvernului. La acțiunea aceasta revoluționară a comercianților și industriașilor Budapestei, se asociază și orașele din provincie, — cerând cu toții

în cor — ca guvernul să țină seama de greutatea zilei — să nu mai vie cu noi biruri.

Guvernul rămâne însă nesimțitor la acest protest uriaș. Și Tisza Pișta face pe indignatul. Față de aceasta mare mișcare — el Tisza a făcut următoarea observație:

„Pentru așa o urâtă afacere de pungă să se ridice lumea ca să facă greutate guvernului. Asta e prea.”

Afacere de pungă! Iată ceiace nu-i place lui Tisza. Ca și cum toate ticăloșiile săvârșite de dânsul, decând se împărtășește de favorurile puterii — nu-s tot pentru afacerile de pungă ale clasei oligarhice din care face parte. Ca și cum împotrivirea aceluiaș Tisza contra acordării unui vot universal și cinstit — nu-i tot de teama ca afacerile de pungă ale domnilor feudali, grofi și baroni să nu suferă, să nu fie primejduite.

Ce șpanani, ce șarlatani ordinari mai sunt și politicianii de teapa lui Tisza.

▼▼▼

## IN STRĂINĂTATE.

### Tratativele de pace.

Luni au început la Londra tratativele de pace între Turcia, Bulgaria, Serbia, Muntenegru și Grecia. Înainte de prima conferință s'au întrunit într-o consfătuire numai delegații statelor aliate (fără Turcia). Delegatul grec a propus ca Novakovic (sârb) ca cel mai bătrân dintre delegați să fie ales de președinte. Propunerea a fost primită, dar delegații statelor balcanice s'au mai învoit că în caz când turcii n'ar fi mulțumiți cu această președinție, atunci să se schimbe în fiecare zi președintele, așa fel ca toți delegații să ocupe rând pe rând scaunul presidential. S'a mai stabilit ca la semnarea armistițiului, Turcia să fie lămurită, că Grecia deși continuă războiul, ia parte la tratativele de pace. Trimeșii statelor balcanice au ajuns apoi la o înțelegere în ce privește condițiile de pace. Un ziar englez află că condițiile păcii sunt următoarele:

În prima linie liga statelor balcanice va încheia pacea cu Turcia și apoi va veni vorba despre împărțirea ținuturilor cucerite dela turci. Liga balcanică cere dela Turcia cedarea (să i-se predeie) Sandșacul, Macedonia și o parte din Turcia. Apoi insulele din Marea-Egeică, care nu au o populație turcească. Cât privește Albania, delegații statelor balcanice propun ca Albania să devie o provincie autonomă, condusă de un guvernator numit de sultan și încuviințat de statele balcanice. Mai cer ca o diră din Albania să fie dată Serbiei, pentru a avea o ieșire la Marea-Adriatică. Serbia se obligă să folosească acest port numai pentru sco-

puri militare și nici să nu îngăduie flotelor străine să staționeze acolo. Îndată ce Turcia se va învoi la toate condițiile de mai sus, va începe apoi împărțirea prăzei între statele balcanice. Bulgaria vrea Salonicul și insula Thasos, pe lângă întinderea de pământ (Macedonia) până la Adrianopol. Grecia vrea de asemenea Salonicul, căci pretinde că a ocupat acest oraș turcesc mai iute decât Bulgaria. Serbia și Muntenegru vroiesc părți din Sandșac. Serbia mai cere o parte din Macedonia și Muntenegru cere orașul albanez Scutari. Săptămâna viitoare se va știe dacă pacea va fi încheiată.

În Balcani, luptele continuă și acum între trupele grecești și cele turcești. Se mai vorbește că Turcia ar voi să redeschidă războiul cu statele balcanice. Prin tratativele din Londra, ar voi numai să-și câștige timp pentru a se putea pregăti de un nou război. Pentru acest scop aduce pe furis din Asia-mică și ridică mereu întărituri noi la Ceatalgea, așa ca la moment potrivit să poată relua atacul contra bulgarilor.

✱

### Mari turburări în Portugalia.

În Lisabona (capitala Portugaliei) au avut loc zilele trecute mari turburări, cari au luat naștere în urma agitației pornite în contra guvernului, care a urcat dările pe pământul și casele țăranilor și orașenilor. Proprietarii de imobile urbane și rurale au demonstrat pe străzile Lisabonei. Un alt grup de oameni cari țineau cu guvernul au făcut o contra demonstrație. S'a produs o ciocnire, ambele tabere s'au bombardat cu pietre. A intervenit armata, risipind mulțimea cu săbiile.

## Ziua roșie a „Adevărului“.

✱✱✱

### Apel către frați și tovarășii noștri!

Comitetul român central a luat hotărârea, că deoarece în anul acesta din anumite motive nu vom ține congresul în zilele de crăciun cum s'a obișnuit până acuma, tovarășii vor fi neocupați și vor avea timp să activeze pentru răspândirea foaiei noastre

### „Adevărul“

care singură luptă pentru mântuirea și desrobirea poporului român din Ungaria. Precum tovarășii de alte națiuni folosesc asemenea sărbători pentru răspândirea ideilor revoluționare prin răspândirea și întărirea

foilor lor, noi pentru întărirea foaiei noastre

### „Adevărul“

încă trebuie să facem acelaș lucru, căci până acum nu ne-am făcut datoria pe deplin. De aceea rugăm pe toți frații și tovarășii noștri adevărați, cari își cunosc marea lor chemare de apostoli să-și facă datoria, cu atât mai mult acuma, altfel vom fi siliți să scoatem iarăș foaia numai de două ori pe lună dacă nu ne ostenim cu răspândirea ei.

Rugăm pe tovarășii din toate localitățile, din orașe și sate să-și aleagă un delegat pe care să-l pună în legătură cu comitetul central, adică cu administrația foaiei în cel mai scurt timp. Acolo unde nu sunt mai mulți tovarășii ci numai unul care se interesează de binele tuturor, acela singur să ne scrie câte numere de propagandă ar avea lipsă cu ocazia crăciunului pentru a putea face noi abonați. Intru cât se poate ar fi bine ca aceste foi să fie plătite înainte căci numai așa va putea trăi organul nostru.

Rugăm dar să ni-se facă cunoscut delegații, pentruca acelor tovarășii cari se însărcinează cu această operă salutară să le putem trimite numere de propagandă. Să ne scrie la sigur căci numai așa vom ști câte trebuie să tipărim. Iar toți acei cari își trimit adresa lor sau a cunoscuților lor, le vom trimite câte un număr de probă.

Cereți dar numere de probă pentru propagandă căci foaia de crăciun va avea un cuprins bogat. Vom publica apoi în foaie, din care oraș sau sat și au făcut tovarășii datoria în chip mai mulțumitor și unde s'au făcut mai mulți abonați noi.

Ne așteptăm mai cu seamă ca să se pună pe lucru tovarășii din Arad, Brașov, Sibiu, Budapesta, Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Reșița, Orșova, Ticvanul-mic, Toracul-mare și Toracul-mic, Orăștie, Sassebeș, Alba-Iulia, Streje-cârțișoara, Mediaș, Hunedoara, Deva, Cluj, H. Criștior, Valea-brod, Oradea-mare, Pecica și alte multe orașe și sate unde se cetește foaia noastră, dar nu e în deajuns răspândită. Deci la muncă și nu va rămânea fără izbândă.

▼▼▼

## STATUTELE ORGANICE

### ale partidului socialdemocrat din Ungaria.

Primate de congresul partidului în Budapesta în 1908.

#### Cercurile electorale din provincie.

42. §. Comitetul central, ales, dă directivă chestiunilor partidului, conform hotărârilor luate de congres. Dacă un membru din comitetul central totodată este și funcționar, omul angajat cu plată al partidului, are drept numai la discuție în chestiuni cari ating timpul de serviciu al oamenilor angajați cât și plata lor. În casurile acestea votarea se execută în lipsa tuturor angajaților partidului.

Dacă redactorii „Népszavei“, „Volksstimme“ și „Szocialismus“ cât și cassarul și secretarul partidului nu sunt membri ai comitetului central al partidului, la ședințele lui au dreptul la discuție.

43. §. Membrii comisiei de control au dreptul la discuție la ședințele comitetului central, în afară de asta constituiesc un corp independent.

44. §. Comitetul central cât și comisia de control își aleg președinți din membrii lor a căror nume și adresă se publică în foaia centrală.

45. §. Comisia de control în continuu are control (supraveghiere) asupra administrației casei partidului și conducerea ei mai este obligată ca în fiecare pătrar de an fără anunțare să cerceteze chivernisirea banilor și registrele.

#### Presa partidului.

46. §. Foile centrale ale partidului sunt „Népszava“, „Volksstimme“ și „Szocialismus“. Comitetul central al partidului dă di-

rectiva asupra principiilor și tacticii foilor centrale și le ține sub control. Directiva de principiu și tactică a foilor din provincie ale partidului o dau comitetele executive împreună cu comitetele de organizare comitatense.

Dacă vreun comitet executiv sau vre-un membru al partidului ar eda o foaie nouă fără învoirea comitetului central, nu va fi recunoscută ca foaie a partidului și tovarășii cari au edat foaia vor fi supuși judecății comisiei de control, ca unii cari conștienți s'au abătut dela statutele partidului și au păgubit partidului.

47. §. În foile partidului, partea privitoare la anunțuri se cere să fie deosebită și să se scoată în evidență, că pentru cele publicate acolo redacția și administrația nu ia nici o răspundere. Comitetul central este obligat să controleze publicațiile (reclamele) din toate foile partidului și acei cari nu se țin de hotărârile acestea trebuiesc făcuți atenți și dacă nu va avea rezultat procedarea asta, chestiunea se va înainta comisiei de control.

#### Candidari și alegeri.

48. §. În caz de alegere de deputați, cercurile electorale sunt obligate ca numai decât după anunțarea alegerilor să comunice candidații lor comitetului central al partidului. Candidările stabilite de cercurile electorale vor fi controlate de o comisie compusă din comitetul central al partidului, din comisia de control și din câte un membru al comitetelor centrale ale naționalităților. Comisia aceasta are dreptul să le respingă sau să le aprobe. Numai acei tovarășii pot fi candidați definitiv în contra cărora comisia amintită nu are nici o obiecțiune, adică acei a căror candidatură e aprobată.

49. §. Numai acei membrii pot fi candidați, cari activează în partid cel puțin de cinci ani.

## Dela sate.

\*\*\*

### O pedeapsă neomenească.

N. P. alui G. din Criștor (cercul Brad), ne scrie că zilele trecute a mers la casa comunală ca să plătească darea (portia) pe a. c. Bietul țaran după ce și-a lăsat truda muncii de pe un an — ca dare — a ieșit afară din cancelarie. Judele (birăul) satului cu o voce aspră l'a chemat din nou. P. în graba mare a intrat cu pălăria în oficiu. Pentru această „crimă“, birăul a înfruntat pe P. zicându-i: „De ce nu ți-ai lăsat pălăria afară?“ Omul necăjit i-a răspuns: „De ce să o las afară căci eu am cumpărat-o!“ Judele revoltat de acest răspuns, prin notar a anunțat solgăbirăul din Brad, care i-a croit o pedeapsă de 20 coroane fără ca vice-servitorul să întrebe pe cetățean dacă e vinovat sau nu... Astfel de pedepse date în numele administrației asiatiche cunoaștem cu duimul în țara grofilor și a marilor agrarieni.

Ca răsplată pentru păcatele draconice ale traș-impinșilor, le punem în vedere și de data aceasta ruzultatul faptelor lor pe cari și țararii le simt adânc.

\*

Curajosul țaran ne roagă să-i publicăm adaosul — scris în formă poetică — potrivit rîndurilor de mai sus. Durerea inimei lui rănite este:

Anu 'ntreg din greu muncim...  
Toamna darea o plătim...  
La domni și la pruncii lor...  
Grofilor și regilor...

Slujbașii administrației...  
Iubitorii falși ai „nației“...  
Pe nedrept ne pedepsesc...  
Bată-i tatăl cel cereșc...

\*

Cunoscând și greul vieții muncitorilor cari lucrează pe o plată proastă în minele de aur din jurul Bradului, ne scrie tot în stil poetic durerile băieșilor cari sună astfel:

Frați mineri nenorociți,  
Voi într'una tot munciți...  
Scoateți aur din pământ  
Iar' în schimb aveți mormânt...

Ruda, Barza, Valea-morii,  
Cum le mai lucră minerii?  
Lucră bietii și asudă  
De li-e cămașa tot udă.  
Vai băieși de-al vostru trai,  
Căci munciți pentru mălai.  
Prin băi sunteți omorîți,  
Pe domni îi îmbogățiți

Și de voi nici grijă nu-i  
Căci sunteți ai nimănui.  
Și-apoi pentru câte toate  
Nici a spune nu se poate.  
De-a mânca noi nu 'ndrăsnim  
Căci din plata ce-o primim  
Boltașii cer datoria,  
Gazdele își cer chiria.

Adă doamne între noi  
Oameni cu idei mai noi,  
Să ne învețe la frăție  
Să ne scape de robie  
Și de jugul minelor  
De pedeapsa domnilor.

Băieși, iubitorilor frați,  
Muncitori adevărați,  
De nu ne vom deștepta  
Pe grumazi Ei ne-or călca  
Și ne-or chinui de moarte.  
Ca să ne 'nfriăm de toate;  
Și de unul și de altu  
De le-ar avea știrea Dracu;  
Că's mai mulți ca flori pe coastă  
Vai și-amar de viața noastră  
Căci muncim și asudăm  
Și nimic nu câștigăm  
Numai rupere de oase  
Pentru a domnilor foloase.

Băieși, iubitorilor frați  
Dacă vroiti să trăiți  
Cinstit... Cinstit să muriți...  
Voi să vă organizați  
Ca social-democrați  
Și cu mine să strigați:  
Haide-ți cu toți la unire!...  
Să luptăm!... Pentru desrobire!...

## CRONICA.

\*\*\*

— **Procesul lui Iuliu Kovács**, a deputatului opoziționist (care la 7 Iunie a descărcat trei focuri de revolvă asupra lui Tisza Pișta în Dietă fără să-l nimerescă și apoi a încercat să se sinucidă) s'a început să se judece luni, înaintea Curții cu jurați din Budapesta. Procesul acesta a fost un proces politic, căci fapta deputatului Kovács nu a fost faptă de criminal ordinar, ci o urmare a stărilor mizerabile din țară, a tirăniei proclamate de Lukács-Tisza-Boda, o urmare a vărsărilor de sânge dela 23 Mai, când muncitorii cerând votul universal — au fost gonțiți, hăituiți de poliție și unii împușcați de vardiștii-cazaci ai lui Boda.

Atentatul lui Kovács contra lui Tisza, mai e o urmare a violenței dela 4 Iunie, când

președintele Tisza, cu putere de despot, a ridicat la lege reformele militare, călcând constituția, isgonind pe deputații opoziționiști din parlament. Așa dar toate volnicile acestea, toate călcările de legi, de drepturi, de libertăți și a demnității omenești — au înarmat mâna lui Kovács, care a îndreptat arma ucigașă asupra celui mai fanatic, celui mai nerușinat și mai ticălos politician ungar. Nu Kovács a fost ucigaș, ci Tisza, căci el e ucigașul Constituției, și a muncitorilor omorîți la 23 Mai pe străzile Budapestei. Kovács e un erou al vremii, al nației, fapta ce a vrut s'o săvârșească era expresia voinei populare, care vede în Tisza nenorocirea Ungariei.

Jurații chemați să-și spună cuvântul în acest proces — numai astfel au trebuit să judece lucrurile, căci Marți seara pe la ora 8 și jumătate, Curtea cu jurați din Budapesta a declarat nevinovat pe Kovács, care a fost pus pe picior de libertate. Cu această forul judiciar a arătat că condamnă regimul lui Tisza-Lukács, regim de robie politică și economică. Opinia publică a Ungariei demult a achitat pe Kovács, trimițându-i flori și cununi, și la orice adunări populare a făcut să răsune strigătele: „Trăiască Kovács!“ „Jos Tisza!“

Achitarea lui Kovács a produs pretutindeni cea mai bună impresie. Numai Tisza Pișta și clica sa fac o mutră acră.

— **Războiul stăpânitorilor și războiul muncitorilor.** Dacă războaiele moderne, provocate de conducătorii țărilor costă pe zi sute de milioane coroane și zeci de mii de vieți omenești. Dacă războaiele între popoare aduc jale, doliu, boală, sărăcie — nu tot așa stăm cu războiul ce-l duce zi cu zi clasa muncitoare din toate țările contra clasei capitaliste, pentru îmbunătățirea soartei sale.

Războiul oligarchiei, al domnilor, înseamnă oroare, sânge, carne omenească terciuită, visuri spulberate, vaete, nebunie, moarte. Războiul muncitorimei înseamnă înălțare sufletească, dor de fericire, luptă pentru dreptate, înfrânare și jertfă pentru binele omenei.

E destul să ne aruncăm ochii pe o statistică a sindicatelor muncitorești, ca să ne dăm seamă de rezultatele admirabile ale luptelor omenești. Iată ce au câștigat de pildă muncitorii germani prin mișcările lor greviste purtate în anul 1910: *Sporirea de plăți* prin greve de apărare pentru 154.253 de oameni, cu 14,380.000 mărci. Prin tratative pentru 491.874 lucrători s'au dobândit 34 milioane mărci. După lock-outuri pentru 1362 oameni 400 mii mărci. Așa dar

50. §. Donațiunile făcute pentru luptele electorale se vor vărsa în casa centrală a partidului. Cheltuielile alegerilor le va acoperi comitetul central al partidului.

51. §. Candidările la alegerile suplimentare cât și la alegerile comitatense și comunale le va stabili conferințele cercului electoral, adică ale organizațiilor locale în înțelegere cu comitetul central al partidului. Fără știrea comitetului central nu se poate face nici o candidare.

### Naționalitățile.

52. §. 1. Pe baza §-lui 27 din statutele organice ale partidului socialdemocrat din Ungaria se vor constitui comitetele centrale al căror scop este de a se organiza cu mai multă reușită muncitorii din ținuturile locuite de naționalități. Cercul de activitate al acestor comitete se estinde peste întreaga țară, adică chemarea lor este de a organiza muncitorimea de diferite naționalități conlocuitoare în țară.

2. În ținuturile unde se vorbesc mai multe limbi și sunt organizații de breslă (sindicate), muncitorii de altă naționalitate (nemaghiari) numai în aceste organizații pot face parte. Alte organizații de breslă (naționale) nu este permis să se înființeze. Pentru rezolvarea chestiunilor interne cu reușită mai bună, organizațiile se constituiesc în grupe după limbile ce se vorbesc. În mișcarea generală a organizațiilor locale sunt obligați să ia parte toți tovarășii organizații din acea localitate. La acoperirea cheltuielilor făcute cu agitația vor contribui deopotrivă toți tovarășii.

3. Comitetele va fi în legătură cu fiecare organizație locală prin bărbății lor de încredere. În localitățile unde se vorbesc mai multe limbi, comitetul central numai atunci își poate spune cu-

vântul în treburile organizațiilor locale dacă procedările lor sunt în contradicție cu hotărârile aduse de organizațiile locale, comitatense, cercuale sau comunale.

De atribuțiile comitetului se ține:

a) desfășurarea agitației pe întreg teritoriul locuit de naționalități; b) să înființeze grupuri de organizații de partid și de breslă acolo unde nu sunt încă.

4. Comitetele va lucra neîntrerupt ca factorii competenți să ieie în considerare pretențiunile tovarășilor cari nu sunt de limbă ungară, în agitația din organizații adică pe întreg terenul de activitate al partidului.

5. Agitația desfășurată prin viu grai în ținuturile locuite de naționalități, se face în limba tovarășilor de acolo. Foaia de partid care va apărea după necesitate și secretariatul înființat de comitetul central vor forma mijloacele de cari se va folosi comitetul. Pentru a-și procura aceste mijloace comitetul central al partidului va sprijini comitetul moralicește și materialicește.

6. Mărcile de partid de doi și de patru fileri cât și carnetele de membru, comitetul central al partidului le edă după limba ce o vorbesc tovarășii, și prin mijlocirea comitetelor centrale (ale organizațiilor) le va trimite fiecărei organizații locale (din provincie). Din darea de partid generală 1 filer se cuvine organizației locale, 2 fileri comitetului central și 1 filer se ve trimite cassei centrale a partidului.

7. În afară de darea de partid de 4 și 2 fileri tovarășii cari aparțin vreunei naționalități pot să aducă hotărîre la congresul lor general prin care comitetul să adune încă o dare deosebită, care se va folosi numai pentru agitația ce se va face între tovarășii acelei naționalități.



în total pentru 654.471 oameni s'au câștigat 48,780.000 mărci. *Mișorarea oarelor de muncă*: Prin greve de apărare pentru 75.646 oameni 11,600.000 ore. Prin tratative pentru 225.524 oameni 37,100.000 ore. După lock-outuri pentru 1362 oameni 176.000 ore. Total pentru 333.542 oameni 48,876.000 ore. Așa dar într'un singuran, muncitorimea germană a câștigat o sporire de salariu de aproape 49 milioane mărci și o reducere de 48 milioane ore de lucru.

Dacă războiul stăpânitorilor e triumful patimei, sălbăticiiei, cruzimei, dacă el aduce jalea, mizeria în omenire, războiul muncitorilor aduce mângâiere și nădejde în omenire.

— **Hademcoi, mormântul celor vii.** Așa numește Larco Renza, corespondent al ziarului italian „Corriera della Sera“ Hademcoi, care până mai ieri a fost lagărul general al trupelor turcești iar astăzi e mormântul înspăimântător al gloatelor omenești. Ceeace a văzut acest ziarist aci unde holera seceră în fiecare zi mii de oameni între toate crimele și grozăviile ce le-a produs până acum războiul. „Ce văd aci ochii — scrie Larco Renza — e cu neputință să le descrie mintea omenească. Hademcoi va rămâne pentru noi în veți locul grozăviei înspăimântătoare, și mi-e frică că uitarea binefăcătoare nu va putea să ne scape nici odată de tablourile revoltătoare ce le-am văzut aci. Locul e împrejmuț de paza sanitară, dar asta mai mult de ochii lumii și nu în realitate. Pe drumuri în dreapta și în stânga se înșiruie corde (paturi mari portative) pe cari se aruncă trupurile morților. Repede sunt asvârlite rămașițele pământeste ale nenorociților pe corde, și omul abia mai recunoaște că acestea sunt corpuri omenești pentru că au devenit un ghem uriaș, cu neputință de desfăcut. Nu se poate știe cărui trup aparțin mâinile sau picerele. Pe corde, pe căruțe cari cară morții și între mormanele de cadavre, în zorul cel mare, sunt asvârliți și oameni cari încă nu au murit, sunt numai bolnavi și respiră mișcând din mâini și picioare când de asupra și de deșuptul lor sunt cadavre.

În partea cealaltă a drumului, vedem soldați, care sapă gropi uriașe, iar lângă ei grămezi de cadavre în starea aceea cum i-a lovit și mântuit moartea. Și în timpul acesta mor alții, pe când la doi pași de ei, li-se sapă groapa în care vor fi asvârliți unul peste altul. M'am apropiat de un asemenea morman de cadavre ca să-l fotografiez, am văzut atunci că trăiesc pe jumătate, că sunt oameni cari se mișcă și trag să moară. E sigur că o nenorocire așa de înspăimântătoare, face cu neputință orice apărare pre-

cugetată. E cu neputință aci de a ajuta, de a ușura și a fi milos. Aci mila e o crimă; situațiile înspăimântătoare cunosc numai o lege, și o datorie: apărare celor cari trăiesc, salvarea celor sănătoși. Să piară cei cărora nu le mai folosește ajutorul. Cu vederea bolnavilor de holeră ne-am obișnuit, am mai văzut șiruri nesfârșite de căruțe ducând morții și muribunzii, am mai văzut oameni căzând pe stradă, dar ceeace am văzut la Hademcoi întrece orice închipuire. Am colindat un ținut cam de osutăcincizeci de metri prin Hademcoi și în acest loc mic zăceau mai multe mii de morți și pînă ei un și mai mare număr de muribunzi. Cât văd ochii numai trupuri înțepenite...“

— **Invitare.** Secțiunea română a partidului socialdemocrat din Budapesta, aranjază **O mare serată literară** în localul său din VIII., Strada Népszínház Nr. 9. (Restaurantul Frantz Tauthner lângă „Cafeneaua Simplon“), Miercuri, 25 Decembrie 1912 (în prima zi a crăciunului catolic).

**Tovarăși! Muncitori!**  
**Răspândiți pretutindeni foaia voastră „Adevărul“, care apără interesele poporului român!**

### CUGETĂRI SOCIALISTE.

\*\*\*

Sunt oameni cari își încaipie că totul se petrece în lume întâmplător. Căutând însă bine, vedem că e altfel. Mulți susțin că mare parte din indivizii din închisoare, n'ar trebui să fie închiși. Părerea mea e că nimeni n'ar trebui să fie închis. Inchisorile nici n'ar trebui să existe. Și într'adevăr, dacă oamenii de afară n'ar fi fost atât de lacomi și atât de lași în legăturile lor cu cei întemnițați, așezăminte, ca închisorile, nici n'ar exista. În închisoare sunt oameni de tot soiul și de toate condițiile, cari au fost supuși la toate împrejurările. Se poate zice că sunt oameni cari-s tot atât de buni și tot atât de răi. Unii au săvârșit fapta lor din nevoie; alții, au fost născuți cu porniri rele, ceeace arată că actul rău ce l'au săvârșit, a fost tot atât de firesc pentru ei, ca și pentru mine, bunăoară, pornirea de a fi bun. Apoi e o legătură între crimele clasei răpânitoare, între crimele domnilor și aflarea săracilor în închisoare. Iarna intră mai mulți inși în pușcărie decât vara. De ce? Oare pentru că dânșii sunt mai răi iarna decât vara? Deloc, ci pentru că iarna, domnii cari au pus stăpânire pe cărbuni, urcă prețurile, și dacă n'ai bani cât îți trebuie,

trebuie să degeri de frig. Și sunt mulți săraci cari preferă să intre în închisoare. Gazul costă mai scump iarna, — în închisori arde lumina electrică pe gratis. Sunt dar anumite legi economice cari fac ca în închisoare să intre mult mai mulți inși, când vremurile sunt mai grele. *Clarence Darrow*

Tirani nu-s numai oamenii, ci tot așa sunt și lucrurile. Tiranii se numesc hotarele, deprinderile învechite, orbirea sub formă de fanaticism, surditatea, mutismul sub forma diferitelor limbi, gâlceava sub forma diferitelor greutăți și monezi, ura urmarea gâlcevei, războiul care e rezultatul urei... Într'o zi, cele șapte nații, cari rezumă întreaga omenire, se vor uni și se vor contopi, cum se contopesc cele șapte colori ale prisme, într'o radioasă curbă cerească. Minunea păcii se va ivi peste civilizația veșnică și vădită, și lumea va contempla, (admira), uimită, uriașul curcubeu al popoarelor unite din Europa. *Victor Hugo.*

Ne mândrim că am iubi justiția și că avem legiuri, cari susțin pe sărac împotriva bogatului. Cu toate astea, amenziile sunt unul din mijloacele noastre de pedepsire, și nimeni nu poate să-și cate o dreptate fără să-l coste bani, ceace iar e o barbarie, o barbarie monstruoasă. Legile mai fac cu putință ca dintr'o neglijență, dintr'o uitare omul să-și piardă averea, în dauna propriilor lui copii. Cazuri cari s'au văzut implinindu-se, din pricina legii asupra moștenirilor. *A. Russell Wallace.*

Toate încercările de organizare politică, toate progresele culturii moderne n'au izbutit până acum, să schimbe cu mult situația de fond a omenirii. Și acum ca și în cea mai adâncă vechime, majoritatea muncii se cheltuiește pentru agonisirea hranei. *C. Dimitrescu, — Iași.*

### Poșta redacției.

Tov. — n. — ș. Făgăraș. Poezia „Glasul lui Cain“ s'a publicat în Mai nr. 8 al gazetei. Cât privește A... din partea noastră nu-i ceva periculos. Totul se face din punct de vedere al tacticei.

Tovarăși cari ne-au trimis articole pentru foaie să fie răbdători căci pe rind vom publica pe cele potrivite.

▼▼▼

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonymă, Budapest, VIII., Conti-utca 4.

8. Se cere ca după împrejurări, cel puțin odată pe an să se concheme la un congres general toți bărbații de încredere, adecă delegații trimiși de organizațiuni. Acest congres are puterea de a aduce hotăriri asupra tuturor chestiunilor de agitație și de alege noul comitet central.

9. Bărbații de încredere ai comitetului central au dreptul de a propune și a discuta chestiunea naționalităților la ședințele comitetului central al partidului, la congresul partidului însă, au dreptul de discuție și de vot.

10. Secretarul central al partidului cu ajutorul comisiei de control va putea împedeca împlinirea hotăririlor de comitet în cazul când aceste hotăriri ar fi în contradicție cu regulamentul de organizare al partidului.

11. În caz când s'ar naște neînțelegeri între comitetul central și vre-o organizație în primul rînd va hotărî comitetul central al partidului, în al doilea rînd comisia de control și în al treilea rînd congresul partidului.

### Comisia de arbitrii.

53. §. În diferite chestiuni ivite între membrii partidului, chestiuni cari privesc §-ul 1 din statutele organice hotărăște comisia de arbitrii.

54. §. Propunerea de eschidere din partid poate să o facă numai organizațiile partidului sau organizațiile libere de breslă. Trei membrii din comisia de arbitrii li va alege organizația care propune eschiderea și trei membrii va alege membrul inculpat (acuzat). Președintele comisiei de arbitrii îl va alege membrii aleși în comisie. Dacă nu se pot înțelege, în capitală, președintele va de-

lega comitetul central al partidului, iar în provincie comitetu executiv.

55. §. Propunerea de eschidere, în capitală, se va înainta secretarului central al partidului, în provincie comitetului executiv local. Organizația ce a făcut propunerea este obligată că după înaintarea acestei propuneri să se îngrijească de lucrările comisiei arbitrare. Dacă împricinatul nu-și va alege membrii în comisia arbitrară în curs de două săptămâni, chestiunea se va înainta comisiei de control pentru tranșarea ei mai departe.

56. §. Secretariatul central va publica în foaia centrală a partidului hotăririle comisiei de arbitrii cu motivele aduse.

57. §. În contra hotăririlor comisiei de arbitrii se poate apela la comisia de control și al treilea for este congresul partidului.

58. §. În diferendele ivite între funcționarii partidului precum și în plângerile făcute contra lor va hotărî o comisie. Comisia aceasta se va compune din 2 membrii trimiși de comitetul central al partidului, din 2 membrii aleși de funcționarul în chestiune și din 2 membrii trimiși de corpul bărbaților de încredere din Capitală. Președintele acestei comisii este președintele comisiei de control.

### Modificarea statutelor.

59. §. Statutele organice le poate modifica numai congresul partidului.

60. §. Propunerile cari privesc modificarea statutelor numai în cazul acela se vor discuta dacă cel puțin cu trei săptămâni înainte de congres au fost înaintate comitetului central al partidului. (Sfârșit.)